

LAAGVEENMOERAS DE ALDE FEANEN

Tekst: Eric van Staten
Foto's: Yvonne Ransijn

Wat is Nederland toch mooi. Twee dagen rondvaren in De Alde Feanen hebben deze mening nogmaals bevestigd. Het laagveenmoerasgebied heeft sinds 2006 de status van nationaal park waardoor het verzekerd is van voortbestaan in de huidige staat. Kenmerkend voor De Alde Feanen zijn de wijde plassen, de intieme vaarten en nauwe, schilderachtige doorgangen.

Het tweedaagse bezoek aan Friesland begint op de historische scheepswerf en skûtsjemuseum De Stripe in Earnewâld, waar voorzitter Piet Herrema en vrijwilliger Wietse Toering de gasten ontvangen. Onder het genot van koffie en koek vertelt het tweetal vol enthousiasme over de totstandkoming van de ouderwetse werkplaats en het museum vol skûtsjesherrinneringen, maar ook over de bouw van de replica van de Aebelina.

AEBELINA

Een houten 'fearskip' waarvan het originele exemplaar in 1861 voor 1435 gulden werd gebouwd door Eeltje Holtrop in Joure. Het schip bleek een echte hardzeiler, de snelste in de jaren 1862-1890. De eigenaren wonnen er zoveel (geld)prijsen mee dat de tegenstanders na verloop van tijd afhaakten. In de jaren 1881-1885 werd het schip daarom uitgesloten van deelname aan de belangrijkste wedstrijden in Grou. Maar toen had het al

achtduizend gulden bij elkaar gezeild. De Aebelina is gebouwd volgens de Friese bouwwijze waarbij eerst de huid is gevormd en opgezet en vervolgens de spanten zijn ingebracht. Een complexe bouwwijze die wel voor een solider schip zorgt. De krommers die voor de steven en spanten zijn gebruikt, zijn natuurlijk gevormd en zorgvuldig uitgezocht uit eiken hakhout. De planken kregen hun vorm volgens de oude techniek met vuur en

water. De replica zal in juni 2009 te water worden gelaten en zal daarna een representatieve rol krijgen. Voor de exploitatie en het onderhoud is een aparte stichting opgericht. Dat het skûtsjemuseum uitgerekend in Earnewâld is gevestigd, heeft een reden. Zo weet Piet Herrema ons te vertellen. "Het SKS oftewel de Sintrale Kommisje Skûtsjesilen, die ondermeer jaarlijks het kampioenschap organiseert, is hier opgericht."

PONTONBOOT

Het wordt tijd om het water op te gaan. Dat gebeurt met een zogenaamde Bennington pontonboot. De dealer is Wieger Westerdijk die zelf op een van de eilanden in De Alde Feanen zijn jachtverhuur heeft en bereid is om de mooiste plekjes van het nationaal park te laten zien. Hij doet dat samen met watersportondernemer Ulbe Postma, in het dagelijks leven botenverhuurder en in zijn schaarse vrije tijd bestuurslid van het plaatselijke toeristenbureau. Wieger heeft zijn pontonboot opgehaald in de Blauwe Stad in Groningen, waar deze enige tijd als luxe toeristenboot heeft rondgevoerd. Aan de kade bij het skûtsjemuseum is de pontonboot een opmerkelijke verschijning en vormt een opvallend contrast met de klassieke platbodems. De pontonboot is gebouwd op twee aluminium drijvers. "De indeling van het dekinterieur is zelf te bepalen", vertelt

Wieger terwijl hij zich nestelt in de comfortabele lederen rondzit. De boot is uitgerust met een buitenboord aandrijving, maar als het aan Westerdijk ligt zal hij zijn showmodel voor het varen in zijn 'achtertuin' snel van een elektrische fluistermotor voorzien.

SKÛTSJESILEN

Varend op het Earnewâldsterwiid passeren we aan de linkerhand het recreatiepark It Wiid, schuin er tegenover aan de rechterzijde ligt het centrum van Earnewâld. Niet alleen op het water maar ook op de wal is het een gezellige drukte. Niet verwonderlijk. Het is midden in de zomervakantie en prachtig weer. Langs de kade ligt het skûtsje van Earnewâld. Het schip is de trots van de vriendenclub van het Earnewâldster Skûtsje, dat speciaal is opgericht om het te kunnen onderhouden. Schipper Gerhard Pietersma staat aan boord en na een korte begroeting slaan we bij het bekende hotel Princenhof af richting het Siegersdiep en de Lange Sloot. "Tijdens het skûtsjesilen kampioenschap is hier altijd de start vanaf de wal", vertelt gastheer Ulbe. "De schepen liggen dan achter elkaar aan de kant. De volgorde

De Sintrale Kommisje Skûtsjesilen is hier opgericht

wordt aan de hand van loting bepaald. Pas als het startschot heeft geklonken, mogen de zeilen worden gehesen en worden de skûtsjes losgegooid."

LAAGVEENGEBIED

De naam Nauwe Saiter, die de verbinding tussen de Lange Sloot en Saiterpetten vormt, is zelfs voor een niet-Fries te begrijpen. Het vaarwater is zo smal dat de plaatselijke rondvaartboten met elkaar zelfs een éénrichtingsafspraken hebben gemaakt. Met de pontonboot hebben we weinig problemen met tegenliggers. Het past allemaal net en gelukkig valt de drukte mee. 's Zomers

's Zomers bezoeken meer dan 200.000 water- recreanten De Alde Feanen

bezoeken meer dan 200.000 waterrecreanten De Alde Feanen maar doordat het totale gebied zo'n 2500 hectare beslaat, merk je daar op het water weinig van. Natuurlijk zijn er plekken waar het wat drukker is, maar het kost niet veel moeite om de drukte letterlijk te omzeilen. De geschiedenis van De Alde Feanen gaat terug naar zo'n vijf- tot zesduizend jaar geleden. Zo zorgde het stijgen van het grondwater ervoor dat het een laagveengebied is geworden. De bodem en het water zijn de bouwstenen van het landschap. De bovenlaag is gevormd door een samenspel van ontwikkelingen. Klimaat en geologie speelden daarbij een rol, maar ook de waterhuishouding en plantengroei. Met die factoren is in een lang verleden bepaald wat er

vandaag de dag in het gebied groeit en bloeit. Zo zijn er meer dan 450 verschillende plantensoorten en broeden in het gebied ruim 100 vogelsoorten.

MENSENWERK

Natuurlijk heeft ook de mens in de verdere ontwikkeling van De Alde Feanen een rol gespeeld. Om er te kunnen wonen werden dijken

aangelegd en werd veen, dat in gedroogde vorm een prima brandstof bleek, afgegraven. Rond 1700 was het grootste deel van het gebied rond Earnewâld nog land. Dat veranderde door de vervening. Aanvankelijk ging dat op de Friese manier met omdijkte petten (stroken water). Later, na 1751 werd de Giethoornse methode toegepast en ontstonden zogenaamde ribben met daartussen grote waterplassen. Het veen

werd tot op het zand afgegraven, waardoor de bodem lager kwam te liggen. Vervolgens overstroomden grote stukken en liet de invloed van water en wind zich gelden. Dijkjes braken door en petgaten werden grote plassen. Mooie voorbeelden daarvan in het nationaal park zijn de Grutte Krite en de Saiterpetten. De vervening ging door tot de negentiende eeuw. Wat overbleef was een troosteloos cultuurlandschap, bestaande uit donkere vaarten en vergraven percelen. Een moerasgebied ontstond. De buitenzijden werden door de boeren omgevormd tot wei- en hooilanden. In een later stadium ging men over tot inpoldering. De laatste keer dat dat gebeurde was in 1939 in De Hege Warren.

RECREANTEN

Na het vertrek van de verveners en boeren, ontdekten de recreanten De Alde Feanen. Boerderijen werden recreatiewoningen en tegenwoordig leeft het merendeel van de bevolking van de recreatie. In het gebied bevinden zich meerdere watersportcentra zoals Earnewâld, Grou, Warten en De Veenhoop. In het natuurgebied zijn de meeste vaarten, plassen en meren vrij toegankelijk voor de watersport. Overal kan naar hartenlust worden gezeild, gekanoed maar ook gevist. Door bijna het hele gebied heeft het recreatieschap De Marrekrite speciale ligplaatsen aangelegd. Daar mag je maximaal drie dagen achter elkaar gratis liggen. Door het kopen van een speciaal vlaggetje steun je het werk van de organisatie. Wieger heeft de pontonboot ondertussen afgemeerd aan zo'n steiger bij de Holstmar. Even verderop staat een uitkijktoren. Van daar uit heb je een prachtig uitzicht en kun je de omgeving bewonderen. Via de Sytze Maaike Sloot ga je naar de Sâne Mar, door de Folkertssloot en het Hans Mar naar de Grutte Krite. Bij de Oksepoel is een natuurlijke zandplaat (Prinsendyk) waar het bij mooi weer een drukte van jewelste is. Vooral door watersporters met kinderen die hier hun kids laten spartelen. Ben je de badkleding vergeten, dan kun je vermaak vinden bij een parlevinker, die ijs, haring en verkoelende drankjes aan de man probeert te brengen.

QUILTDORP

Via de Geeuw vaar je naar de Rengerspôle. Een eiland waar in het kader van het Friese Merenproject allerlei voorzieningen zijn getroffen voor watersporters. Door al het natuurschoon zou je de tijd en ook de lunch een beetje kunnen vergeten. Op voorstel van de gastheren varen we voor de lunch terug naar Earnewâld. Voor de deur van eetcafé Westersail kun je afmeren en een plaatsje zoeken op het terras. In het watersportdorpje is het druk, mede vanwege de jaarlijkse braderie. Als je niet van dit soort volkscultuur houdt, kun je ook op een andere manier genieten in het Quilt Kabinet. Het Kabinet is direct naast het kantoor van het toeristenbureau gevestigd. Ook als je niets met deze kleurrijke stoffencultuur hebt, moet je gewoon even binnenlopen.

BEZOEKERSCENTRUM

Vanaf het terras van restaurant Jan Wester kun je op mooie zwoele zomeravonden genieten van de

drukke op de braderie en de heerlijke gerechten op tafel. Hotel Princenhof biedt de mogelijkheid om tot ver na middernacht voor de kamer aan de waterkant te zitten en de watersportsfeer van dit unieke dorp in je op te nemen. Vanuit Princenhof kun je ook richting De Veenhoop varen. Dit is ook een startplaats tijdens het skûtsjesilen onder de SKS vlag. Na het Grytmansrak rechtsaf in de richting van de Sitebuurster Ee. Voor wie de sluisopening te nauw vindt, is het mogelijk de kronkelige Kromme Ee te pakken, op weg naar het bezoekerscentrum. Het is ondergebracht in het voormalige zwembad en geeft een goed beeld van de ontstaansgeschiedenis van De Alde Feanen. In het centrum is ook het Frysk Lânbou museum ondergebracht dat de leef- en woonomstandigheden van de boeren tijdens verschillende perioden toont. De lunch bij restaurant De Buitenplaats is een aanrader.

De meeste vaarten, plassen en meren zijn vrij toegankelijk voor de watersport

